

સત્યમેવ જયતે

GJRJ050004512024	ફરિયાદ રજૂ થયા તારીખ	૨૭/૦૨/૨૦૨૪.
	ફરિયાદ દાખલ તારીખ	૨૭/૦૨/૨૦૨૪
	ફરિયાદ નિકાલ થયા તારીખ	૧૪/૦૭/૨૦૨૬.
	અવધિ	વર્ષ માસ દિવસ ૨ ૪ ૧૭

જેતપુરના મહેરબાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ
(શ્રી ડી.એમ.પરમાર) સાહેબની અદાલતમાં
મુકામ: જેતપુરનાં સમક્ષ

ક્રિમિનલ કેસ નં.૩૨૩/૨૦૨૪.
આંક:-

ફરિયાદી:- હેમાંગભાઈ દીનેશભાઈ પીપળીયા
ઉ.વ.પુખ્ત, ધંધો.વેપાર,
રહે.દેવચાની એપાર્ટમેન્ટ સામે, ખોડપરા મેઈન રોડ
તા.જેતપુર જી.રાજકોટ.

//વિરુદ્ધ//

આરોપી:- રમેશભાઈ કેશુભાઈ વેકરીયા
ઉ.વ.પુખ્ત, ધંધો-વેપાર
રહે.ન્યુ ગાંધીનગર સોસાયટી શેરી નં.૪ રાજકોટ.

ફરિયાદપક્ષ તરફે વિદ્વાન વકીલશ્રી વાચ.જી.દોમડીયા
આરોપી તરફે વિદ્વાન વકીલશ્રી આર.બી.ચાવડા

ગુનો:- ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ.

// ચુકા દો //

- (૧) આ કેસમાં આરોપી સામે ધી નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ ગુનો નોંધવામાં આવેલ છે.
- (૨) સદર કામે ફરિયાદ પક્ષના કેસની ટુંકમાં વિગત એવી છે કે, ફરિયાદી જેતપુર મુકામે રહી વેપાર-ધંધો કરીને કુટુંબ કબીલાનું ગુજરાન ચલાવે છે અને આરોપી અરજીમાં જણાવેલ સરનામે રહે છે અને વેપાર-ધંધો કરે છે. ફરિયાદી જેતપુર તાલુકાની આજુબાજુના વિસ્તારમાં ઓધોગિક હેતુ માટે પ્લોટની શોધ ખોળ કરતાં હતા તે દરમિયાન આરોપીની પીઠડીયા ગ્રામ પંચાયત ની કચેરી ની હદમાં પીઠડીયાના રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૦૧ પૈકી ૨ તેમજ રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૦૨ પૈકી ૧ તેમજ રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૦૨ પૈકી ૨ ની ઓધોગિક હેતુ માટે પ્લોટ નં. ૧૦ ની જમીન ચો.વાર ૧૪૮૮-૭૫ તેમજ પ્લોટ નં. ૧૧ ચો.વાર ૧૮૧૪-૭૯ નું એક વાર ના રૂ. ૨૫૫૦/- પૂરા ના એમ કુલ રૂ. ૯૨,૦૦,૦૦૦/- પુરામાં ફરિયાદીએ વેચાણ રાખેલ તે સમયે આરોપીને સંપૂર્ણ રકમ ચૂકવી આપેલ તે બદલ નોટરી રૂબરૂ સાટાખટ જેતપુર મુકામે કરેલ.ત્યારબાદ અનિવાર્ય સંજોગો સબબ આ સોદો કેન્સલ કરેલ. તે સમયે આરોપીએ ફરિયાદીને ૫૪,૦૦,૦૦૦/- પૂરા રોકડ સ્વરૂપમાં ચૂકવી આપેલ અને બાકી રહેતી રકમ રૂ. ૩૮,૦૦,૦૦૦/- પૂરા બે વર્ષની મુદતમાં ચૂકવી આપવાનું નક્કી થયેલ તે નક્કી થયા મુજબ આરોપીએ પ્રોમેસરી નોટ લખી આપેલ અને અલગ અલગ તારીખનાં આરોપીના ખાતાવાળી ઇન્ડુસલેન્ડ બેન્કના ચાર ચેકો લખી આપેલ જેમાં બીજો ચેક ૯૨૦૦૩૫ વાળો રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- પુરાનો તા.

૧૧/૦૧/૨૦૨૪ લખી આપેલ. ફરિયાદીએ સદરહુ ચેક નં. ૯૨૦૦૩૫ વાળો તા.૧૧/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ ફરિયાદીના ખાતાવાળી એચ.ડી.એફ.સી. બેન્ક જેતપુર શાખાના ખાતામાં જમા કરાવેલ પરંતુ આ ચેક “રિફર ટુ ડ્રોવર” ના શેરા સાથે તા. ૧૨/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ પરત થયેલ છે. તે અંગેની બેંક દ્વારા ફરિયાદીને ધોરણસર જાણ થયેલ છે. જે ફરિયાદીએ આ બાબત ની જાણ કરેલ પરંતુ આરોપીએ ચેક મુજબ ની રકમ ફરિયાદીને ચૂકવેલ નથી કે યોગ્ય જવાબ આપેલ નથી તેથી ફરિયાદીની લેણી રકમ ભરપાઈ કરવાનો કોઈ ઈરાદો ન હોય તેવું જણાય છે.સદરહુ રીટર્ન થયેલ ચેકની રકમ વસૂલ મેળવવા ફરિયાદીએ આરોપીને અવાર-નવાર જાણ કરેલ છતાં આરોપી આ રકમ વસૂલ આપવા કોઈ દરકાર કરતાં નથી અને ખોટા વાયદા કરી સમય પસાર કરો છો. આમ આરોપીએ ચેક આપ્યા ત્યારથી તમારી દાનત ખરાબ હોય અને ફરિયાદી સાથે વિશ્વાસઘાત કરવાનો અને છેતરપિંડી કરવાનો બદ ઈરાદો હોય તેવું સ્પષ્ટ થાય છે.ઉપરોક્ત ચેક પરત ફરતા ફરિયાદીએ આ કામના આરોપીને અનેક વખત અમારી બાકી લેણી રકમ વસૂલ આપવા જણાવેલ પરંતુ આરોપી ચેક મુજબની રકમ ચૂકવેલ ન હોય જેથી અમારા એડવોકેટ મારફત આરોપીને તા. ૨૫/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ ધી નેગો. ઈન્સ્ટ્રુ. એક્ટ હેઠળ લીગલ નોટિસ રજી.એડી થી મોકલેલ. નોટિસ આ કામના આરોપીને તા. ૨૭/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ પોસ્ટ ખાતા દ્વારા બજી ગયેલ છે. આમ આરોપીએ અમારી લેણી રકમ વસૂલ આપવા કોઈ કાર્યવાહી કરેલ નથી કે આજ-દિન સુધી ઉપરોક્ત ચેક ની રકમ ફરિયાદીને ચૂકવેલ નથી કે ચૂકવવા

કોઈ દરકાર કરેલ નથી. આમ આ કામના આરોપીએ છેતરપીંડી અને વિશ્વાસઘાત કરવાના બદલ્લો થી અને ફરિયાદી ની લેણી રકમ ડૂબાડી અને આર્થિક નુકશાન પોહ્યાડવાના બદલ્લો હોય તેવું સ્પષ્ટ જણાય આવે છે. ખાતાના ચેક ફરિયાદીને લખી આપી ધી નેગો. ઈન્સ્ટ્રુ. એક્ટ હેઠળ ગુનો આચરેલ છે. ફરિયાદીએ જેતપુર મુકામે આરોપીને સાથે કરેલ સાટાખટ કેન્સલ કર્યાના જેની લેણી રકમ પેટેનો આરોપીએ ફરિયાદીને જેતપુર મુકામે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- પૂરા ચેક લખી આપેલ હોય તેમજ ફરિયાદીએ ચેક જેતપુર મુકામે જ વટાવવા નાખેલ હોય આ ફરિયાદ આપ નામદાર કોર્ટને રજીસ્ટરે લેવા તથા આરોપી પર કાનૂની કાર્યવાહી કરવા આપ નામદાર કોર્ટને હકૂમત છે.

સદરહુ ફરિયાદ લાવી ફરિયાદીએ દાદ માંગેલ છે કે,

(એ) આ કામના આરોપીને ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ હેઠળ તકસીરવાન ઠરાવી સખ્ત નશ્યત કરવા તેમજ ચેકની રકમ નો બમણી રકમનો દંડ કરી તેનું વળતર અપાવવા નમ્ર અરજ કરેલ છે.

(બી) આ ફરિયાદને અનુરૂપ મળી શકતી હરકોઈ દાદ અપાવવા અરજ છે.

(૩) ફરિયાદીની ફરિયાદને આધારે આરોપી સામે પ્રથમ દર્શનીય કેસ બનતો હોઈ ગુનાનું કોમ્પ્લેન્ટ લઈ આરોપી સામે પ્રોસેસ ઈસ્યુ કરેલ છે જેના આધારે આરોપી હાજર રહેલ છે અને આંક-૧૫ થી ગુના અંગે પ્લી લેતા તેઓએ ગુનો કબૂલ કરેલ નથી જેથી કેસની કાર્યવાહી આગળ ચલાવવામાં આવેલ છે.

- (જ) સદરહુ કામે ફરિયાદપક્ષ તરફે નીચે મુજબનો મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ થયેલ છે.

મૌખિક પુરાવાઓ.

ક્રમ	વિગત	આંક
૧.	ફરિયાદીનું સરતપાસનું સોગંદનામું.	૦૫

દસ્તાવેજી પુરાવાઓ.

ક્રમ	વિગત	આંક
૧	પ્રોમીસરી નોટ	૧૭
૨	ચેક નં. ૯૨૦૦૩૫	૧૮
૩	રીટર્ન મેમો	૧૯
૪	ડીમાન્ડ નોટીસ	૨૦
૫	રજી.એડી.કર્યાની પહોંચ	૨૧
૬	એકનોલેજમેન્ટ	૨૨

ફરિયાદી તરફે ઉપરોક્ત પૂરાવાઓ રજૂ થયા બાદ આંક-૨૯ થી કલોઝીંગ પૂરસીસ રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

- (પ) આ કામે રેકર્ડ ઉપરનો પુરાવો ધ્યાને લેતાં, આ કામે ફરિયાદપક્ષ તરફે આંક-૩૦ થી આરોપીનો એફ.એસ.નો હક્ક બંધ કરવાની અરજી રજૂ થયેલ છે. જે અરજી અત્રેની કોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલ અને આરોપી ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ-૩૧૩ મુજબ વિશેષ નિવેદનનો હક્ક બંધ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ છે.
- (ડ) ફરિયાદપક્ષે વિદ્વાન વકીલશ્રી નાઓએ મૌખિક દલીલો કરતા જણાવેલ છે કે, ફરિયાદીએ પોતાનો કેસ નિઃશંકપણે પુરવાર કરેલ

છે. બચાવપક્ષ તરફે કોઈ સચોટ બચાવ રજૂ થયેલ નથી. વધુમાં ફરિયાદી તરફે આંક-૧૮થી રજૂ ચેકને બચાવપક્ષ દ્વારા નકારવામાં આવેલ ન હોય અને ફરિયાદપક્ષ તરફે રજૂ થયેલ તમામ દસ્તાવેજ પૂરાવાઓને પણ નકારેલ ન હોય તેમજ આરોપીએ પોતે ફરિયાદીને ચેક આપેલ હોય અને તેમાં પોતાની સહીને પણ નકારેલ ન હોય આરોપીનું દેવું પુરવાર થાય છે. વધુમાં સદર કામે આરોપીએ ફરિયાદીની ફરિયાદનું ખંડન કરેલ નથી. આંક-૧૮થી રજૂ ચેકની વિગત કે સહીને નકારેલ નથી. વધુમાં જણાવેલ છે કે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો મુજબ આ કામના ફરિયાદીને ચેકની રકમનું બમણું વળતર અપાવવા અથવા તો યોગ્ય વ્યાજ સાથે પરત અપાવવા નમ્ર અરજ કરેલ છે.

(૬.૧) સદર કામ આરોપીની દલીલ પર હોય, પરંતુ આરોપી હાજર રહેતાં ન હોય અને આરોપી તરફે કોઈ દલીલ કરવામાં આવેલ ન હોય, જેથી ફરિયાદપક્ષના વિદ્વાન વકીલશ્રી દ્વારા આંક-૩૧થી આરોપીની દલીલનો હક્ક બંધ કરવા અંગેની અરજ રજૂ થતાં, સદર અરજ મંજૂર કરવામાં આવેલ અને આરોપીનો દલીલનો હક્ક બંધ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ છે.

(૭) આ કેસની ઉપરોક્ત હકીકતે આ કેસના આખરી નિર્ણય માટે ન્યાયના વિશાળ હિતમાં નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે.

//મુદ્દા//

મુદ્દા નં.૧ શું ફરિયાદપક્ષ નિઃશંકપણે પુરવાર કરે છે કે, આરોપીએ પ્રોમેસરી નોટ લખી આપેલ અને અલગ અલગ તારીખનાં આરોપીના ખાતાવાળી ઈન્ડુસલેન્ડ બેન્કના ચાર ચેકો

લખી આપેલ જેમાં બીજો ચેક ૯૨૦૦૩૫ વાળો રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- પુરાનો તા. ૧૧/૦૧/૨૦૨૪ લખી આપેલ. ફરિયાદીએ સદરહુ ચેક નં. ૯૨૦૦૩૫ વાળો તા.૧૧/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ ફરિયાદીના ખાતાવાળી એચ.ડી.એફ.સી. બેન્ક જેતપુર શાખાના ખાતામાં જમા કરાવેલ પરંતુ આ ચેક “રિફરટુ ડ્રોવર” ના શેરા સાથે તા. ૧૨/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ પરત થયેલ છે. તે અંગેની બેંક દ્વારા ફરિયાદીને ધોરણસર જાણ થયેલ છે. જે ફરિયાદીએ આ બાબત ની જાણ કરેલ પરંતુ તમો આરોપીએ ચેક મુજબ ની રકમ ફરિયાદીને ચૂકવેલ નથી કે યોગ્ય જવાબ આપેલ નથી તેથી ફરિયાદીની લેણી રકમ ભરપાઈ કરવાનો તમારો કોઈ ઇરાદો ન હોય તેવું જણાય છે.સદરહુ રીટર્ન થયેલ ચેકની રકમ વસૂલ મેળવવા ફરિયાદીએ તમો આરોપીને અવાર-નવાર જાણ કરેલ છતાં તમો આરોપી આ રકમ વસૂલ આપવા કોઈ દરકાર કરતાં નથી અને ખોટા વાયદા કરી સમય પસાર કરો છો. આમ તમો આરોપીએ ચેક આપ્યા ત્યારથી તમારી દાનત ખરાબ હોય અને ફરિયાદી સાથે વિશ્વાસઘાત કરવાનો અને છેતરપિંડી કરવાનો બદ ઇરાદો હોય તેવું સ્પષ્ટ થાય છે.ઉપરોક્ત ચેક પરત ફરતા ફરિયાદીએ આ કામના આરોપીને અનેક વખત અમારી બાકી લેણી રકમ વસૂલ આપવા જણાવેલ પરંતુ આરોપી ચેક મુજબની રકમ ચૂકવેલ ન હોય જેથી અમારા

એડવોકેટ મારફત આરોપીને તા. ૨૫/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ ધી નેગો. ઈન્સ્ટ્રુ. એક્ટ હેઠળ લીગલ નોટિસ રજી.એડી થી મોકલેલ. નોટિસ આ કામના આરોપીને તા. ૨૭/૦૧/૨૦૨૪ ના રોજ પોસ્ટ ખાતા દ્વારા બજી ગયેલ છે. આમ આરોપીએ અમારી લેણી રકમ વસૂલ આપવા કોઈ કાર્યવાહી કરેલ નથી કે આજ-દિન સુધી ઉપરોક્ત ચેક ની રકમ ફરિયાદીને ચૂકવેલ નથી કે ચૂકવવા કોઈ દરકાર કરેલ નથી. જે મુજબ આરોપીએ ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો શિક્ષાને પાત્ર ગુનો કરેલ છે?

મુદ્દા નં.૨ શું આખરી હુકમ?

(૮) ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના મારા નિર્ણયો નીચે મુજબ છે.

મુદ્દા નં.૧ હકારમાં.

મુદ્દા નં.૨ આખરી હુકમ મુજબ.

//કારણો//

મુદ્દા નં.૧, ૨.

(૦૯) આરોપી વિરુદ્ધ ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ શિક્ષાપાત્ર ગુનાનું તહોમત છે જે અંગેની ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ની જોગવાઈ લક્ષમાં લેતાં નીચે મુજબના આવશ્યક તત્વો ફરિયાદીની ફરિયાદમાં હોવા જોઈએ અને તેવી હકીકતો ફરિયાદીએ તેઓના પુરાવાથી પુરવાર કરવાની છે.

૧. કાયદેસરના લેણાની ચુકવણી પેટે આરોપી દ્વારા પોતાના ખાતાનો ચેક ઈસ્યુ કરવામાં આવેલ હતો.

૨. ચેક ફરિયાદી દ્વારા બેંકમાં રજૂ કરવામાં આવેલ હતો.
૩. ચેક બેંક માં રજૂ કરતાં, આરોપીની બેંક દ્વારા વાણ્યુકવ્યો પરત આવેલ હતો.
૪. વાણ્યુકવ્યો પરત ફરેલ ચેકની રકમ ચુકવવા માટે ચેકના ધારણકર્તા દ્વારા ચેક લખનારને આ કલમની જોગવાઈ મુજબની નોટિસ ઈસ્યુ કરવામાં આવેલ હતી.
૫. ચેક લખનાર નોટિસ બજવા છતાં નિયત મુદતમાં ચેકની રકમ ચુકવવામાં નિષ્ફળ ગયેલ છે.

ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટમાં કલમ-૧૩૯ની જોગવાઈ નીચે મુજબ છે.

139. Presumption in favour of holder.—

It shall be presumed, unless the contrary is proved, that the holder of a cheque received the cheque of the nature referred to in section-138 for the discharge, in whole or in part, of any debt or other liability

- (૧૦) ઉપરોક્ત કાયદાકીય જોગવાઈ સિવાય ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટમાં કલમ-૧૩૯માં ધારકની તરફેણમાં અનુમાન કરવા બાબત જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. પ્રસ્તુત કેસના નિર્ણય માટે રજૂ પુરાવાની ચર્ચા કરતા અગાઉ તે સંદર્ભે ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ અને કલમ-૧૩૯ અંગે નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ તેમજ નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓથી સ્થાપિત સિદ્ધાંતો લક્ષમાં લેવા પડે જે અંગે નીચે મુજબના ચુકાદાઓ માનસહ વંચાણે લીધા. ૨૦૧૦ એ.આઈ.આર.(એસ.સી)૧૮૯૮ રંગપ્પા વિ. શ્રી

મોહનનો ચુકાદો માનસહ વંચાણે લેતાં, આ ચુકાદામાં નામદાર સપ્રિમ કોર્ટના પેરા-૧૪માં ઠરાવેલ છે કે, કલમ-૧૩૯માં કાયદેસરનું લેણું અસ્તિત્વમાં હતું તેવા અનુમાનનો સમાવેશ થાય છે. આરોપીએ કલમ-૧૩૯ હેઠળના અનુમાનનું ખંડન માટેનો પુરાવો સંભાવનાની પ્રબળતા (પ્રિપોન્ડરન્સ ઓફ પ્રોબેબીલીટી) હોય તેટલી કક્ષાનો આપવો પડશે અને તે માટે આરોપીએ પોતાનો પુરાવો આપવાની જરૂર નથી પરંતુ ફરિયાદી તરફે રજૂ પુરાવા પર આધાર રાખીને પણ બચાવ કરી શકે છે.

(૧૧) મુદ્દા નંબર-૦૧ના નિર્ણય હેતુસર ઉપરોક્ત ચર્ચા કર્યા મુજબની કાયદાની જોગવાઈ તેમજ નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ તેમજ નામદાર હાઈકોર્ટના ચુકાદાથી સ્થાપિત સિદ્ધાંત અને તે અંગે પ્રસ્તુત કેસની હકીકત અને તે અન્વયે રજૂ પુરાવો લક્ષમાં લેવામાં આવેલ છે.

(૧૨) ફરિયાદી તરફે આંક-૦૫થી સરતપાસનું સોગંદનામું રજૂ થયેલ છે. જેમાં ફરિયાદની હકીકતોનું પુનરાવર્તન કરેલ છે. જેથી પુરાવાનું પુનરાવર્તન ટાળવા અત્રે ફરી ચર્ચા કરવામાં આવેલ નથી. વધુમાં સદરહુ કામે ફરિયાદપક્ષ તરફે આંક-૨૮ થી આરોપી તરફે ફરિયાદીની ઊલટતપાસનો હક્ક બંધ કરવા અંગેની અરજી રજૂ થયેલ છે. જે અરજી મંજૂર કરવામાં આવેલ છે અને આરોપીનો ફરિયાદીની ઊલટતપાસ લેવાનો હક્ક બંધ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ છે.

(૧૩) ઉપરોક્ત પુરાવાના સંદર્ભે ૨૦૦૮ ડી. સી. આર.(ગુજ.)૧૮૮ ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલ "સતીશ જયંતીલાલ શાહ વિરુદ્ધ પંકજ મશરુવાળા અને બીજાના ચુકાદામાં તેમજ ૨૦૧૦ કી.લો.જ.

૨૮૭૧ ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલ 'રંગપ્પા વિ, મોહન'ના ચુકાદામાં તેમજ, ૨૦૦૧ કી.લો.જ. ૧૭૪૫ ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલ 'કે.એન.બીના વિ. મુનીથપન'ના ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત એ પ્રસ્થાપિત કરેલ સિદ્ધાંતો મુજબ તકરારી ચેકમાં આરોપીની સહી હોવાનું પુરવાર થતું હોય તો ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબ તકરારી ચેક કાયદેસર રીતે વસૂલ કરાવી શકાય તેવા લેણાની ચુકવણી પેટે જ આપવામાં આવેલ હોવાનું અનુમાન કરવાનું રહે અને તેથી જ્યાં સુધી વિરુદ્ધનું પુરવાર કરવામાં ના આવે ત્યાં સુધી આ ચેક ફરિયાદીએ ધી નેગોશિયએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮માં જણાવ્યા મુજબ કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી માટે મેળવ્યો હતો તેમ અનુમાન થાય. હાલના કેસમાં તકરારી ચેકમાં આરોપીની સહી હોવાનું પુરવાર થતું હોય ધી નેગોશિયએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબનું અનુમાન કરવાનું રહે છે. જેથી **આંક-૧૮** વાળો તકરારી ચેક આરોપીએ તેના કાયદેસરના દેવા, જવાબદારી પેટે ફરિયાદીને આપેલ હોવાનું અનુમાન કરવાનું રહે છે એટલે કે, તકરારી ચેકો ફરિયાદીના કાયદેસર રીતે વસૂલ કરાવી શકાય તેવા કાયદેસરના લેણાંની ચુકવણી પેટે જ આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલ હોવાનું અનુમાન કરવાનું રહે છે.

(૧૪) નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે તેમના AIR 1964 SUPREME COURT 575 "Dhanvantrai Balwantrai Desai v. State of Maharashtra"ના ચુકાદામાં નોંધેલ છે કે,

"12..... The burden resting on the accused person in such a case would not be as light as it is where a presumption is

raised under S. 114 of the Evidence Act and cannot be held to be discharged merely by reason of the fact that the explanation offered by the accused is reasonable and probable. It must further be shown that the explanation is a true one. The words 'unless the contrary is proved' which occur in this provision make it clear that the presumption has to be rebutted by 'proof and not by a bare explanation which is merely plausible. A fact is said to be proved when its existence is directly established or when upon the material before it the Court finds its existence to be so probable that a reasonable man would act on the supposition that it exists. Unless, therefore, the explanation is supported by proof, the presumption created by the provision cannot be said to be rebutted.'

નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે તેમના ઉપરોક્ત ચુકાદામાં પ્રસ્થાપિત કરેલ છે કે, જ્યારે કાયદાની જોગવાઈમાં '**unless the contrary is proved**' શબ્દનું પ્રયોજન કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે આવા અનુમાનનું ખંડન માત્ર ખુલાસાઓથી નહિ પરંતુ પુરાવાઓથી જ થઈ શકે. વધુમાં આરોપીપક્ષે જ્યારે ચેકમાં પોતાની સહીને નકારેલ ન હોય ત્યારે અન્ય વિગત ફરિયાદીએ ભરેલ ન હોવા માત્રથી પણ આરોપીને લાભ મળતો નથી. આ અંગે સર્વોચ્ચ અદાલતે **Bir Singh v Mukesh kumar, CRIMINAL APPEAL NOS.230-231 OF 2019** માં પણ ઠરાવેલ છે કે,

“37. A meaningful reading of the provisions of the Negotiable Instruments Act including, in particular, Sections 20, 87 and 139, makes it amply clear that a person who signs a cheque and makes it over to the payee remains liable unless he adduces evidence to rebut the presumption that the cheque had

been issued for payment of a debt or in discharge of a liability. It is immaterial that the cheque may have been filled in by any person other than the drawer, if the cheque is duly signed by the drawer. If the cheque is otherwise valid, the penal provisions of Section 138 would be attracted. 38. If a signed blank cheque is voluntarily presented to a payee, towards some payment, the payee may fill up the amount and other particulars. This in itself would not invalidate the cheque. The onus would still be on the accused to prove that the cheque was not in discharge of a debt or liability by adducing evidence.”

આમ, સમગ્ર પુરાવાઓ ધ્યાને લેતા ફરિયાદપક્ષ તરફે રજૂ થયેલ પુરાવાઓને આરોપીપક્ષે નકારવામાં આવેલ નથી. આરોપીપક્ષે ચેકમાં કરેલ સહીને નકારેલ નથી અને ફરિયાદીની બીજી હકીકતોનું ખંડન કરેલ નથી અને ચેક ફરિયાદી પાસે હોવા અંગે પણ કોઈ ખંડન કરેલ નથી કે આરોપીપક્ષે પણ કોઈ પુરાવો રજૂ નથી. આરોપી પક્ષે ફરિયાદીએ આપેલ ફરિયાદ કે દસ્તાવેજ પુરાવાઓને નકારેલ શકેલ નથી કે ખોટા સાબિત કરી શકેલ નથી. તેમજ આરોપીપક્ષે એવો કોઈ પ્રોબેબલ ડીફિન્સ જણાઈ આવતો નથી. આરોપીપક્ષે ચેકની સહીને નકારેલ નથી કે આરોપીએ ફરિયાદીને ચેક આપેલ ન હોય, સહી કરેલ ન હોય, રૂપિયાની ઉઘરાણી ખોટી હતી કે ફરિયાદી તરફે આપવામાં આવેલ નોટિસ અંગે કોઈ રીબુટલ અનુમાન કે બચાવ રજૂ કરેલ નથી.

- (૧૫) ફરિયાદીએ પોતાની ફરિયાદની હકીકતો જણાવી અને ફરિયાદની હકીકતોને સમર્થન આપેલ છે તેમાં જણાવેલ હકીકતો સંદર્ભ **આંક-૧૭ થી આંક-૨૨** સુધીના દસ્તાવેજ પુરાવા લક્ષમાં લેતા

ફરિયાદીને આરોપીએ પોતાના દેવાની ચુકવણી પેટે આંક-૧૮થી રજૂ ચેક આપેલ હતો તેવી હકીકતને સમર્થન મળે છે આ ચેક ફરિયાદીએ તેઓના બેંકમાં જમા કરાવતાં આંક-૧૯થી રજૂ ચેક રીટર્ન મેમા મુજબ “રિફર ટુ ડ્રોવર” ના કારણોસર વાણ્યુકવ્યો પરત આવેલ હતો જે વાણ્યુકવ્યો પરત ફરેલ ચેકની રકમ ચુકવવા ચેક લખનાર એટલે કે આરોપીને ધી નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ની જોગવાઈ મુજબ આંક-૨૦ની નોટિસ ઇસ્યુ કરવામાં આવેલ હતી જે નોટિસ મોકલ્યાની પોસ્ટ વિન્ડો સ્લીપ આ કામે આંક-૨૧થી રજૂ કરેલ છે અને આરોપીને નોટિસ બજયા અંગેની એકનોલેજમેન્ટ આંક-૨૨થી રજુ છે આમ, આરોપીને નોટીસ બજવા છતાં નિયત મુદતમાં ચેકની રકમ ચુકવવામાં આરોપી નિષ્ફળ ગયેલ છે આમ, ફરિયાદીની જુબાનીથી તેમજ તે સાથે રજૂ કરેલ દસ્તાવેજી પુરાવા અને દલીલો લક્ષમાં લેતા, ફરિયાદની હકીકત નિઃશંકપણે પુરવાર થાય છે. જેથી મુદ્દા નં ૧ નો જવાબ હકારમાં આપી મુદ્દા નં-૨ પરત્વે નીચે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

//હુકમ//

૧. આ કામના આરોપી રમેશભાઈ કેશુભાઈ વેકરીયા ઉ.વ.પુખ્ત, ઇંધો-વેપાર રહે.ન્યુ ગાંધીનગર સોસાયટી શેરી નં.૪ રાજકોટ. નાઓને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ-૨૫૫(૨) મુજબ ધી નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ અન્વયે તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવે છે.

૨. આ કામે આરોપીને સજા કરતાં પહેલા આરોપીને સાંભળવા જરૂરી હોય તેમને સાંભળવા માટે આ ચુકાદો આ તબક્કે મુલતવી રાખવામાં આવે છે.

સદરહુ હુકમ આજરોજ તારીખ:૧૪, માહે:જુલાઈ, સને:૨૦૨૬ના રોજ ખુદી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી જાહેર કર્યો.
તારીખ:૧૪/૦૭/૨૦૨૬.
મુકામ: જેતપુર.

(ઘવલકુમાર મીઠાભાઈ પરમાર)
જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ,
જેતપુર.

UIC-GJ01563.

સજા અંગે સાંભળવા પર મુલતવી :-

સજા અંગે સાંભળ્યા.

- (૧૬) સજા અંગે ફરિયાદ પક્ષે ફરિયાદીના વિ.વ.શ્રી નાઓએ મૌખિક દલીલ કરેલ છે કે, સદર કામે આ કામના આરોપી સામે ધી નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબનો ગુનો સાબિત થયેલ હોય આ કામના આરોપીને યોગ્ય સજા કરી આ કામના ફરિયાદીને ચેકની રકમ વ્યાજ સાથે અપાવવા હુકમ કરવા નમ્ર અરજ કરેલ છે.

બચાવપક્ષ તરફે વિ.વ.શ્રી.નાઓએ મૌખિક દલીલ કરતાં જણાવેલ છે કે, સદર કામે આરોપીને ન્યુનતમ સજા કરવા નમ્ર અરજ કરેલ છે.

સદર ફરિયાદની હકીકત અને કેસની કાર્યવાહીને ધ્યાને લેતા ફરિયાદી તરફે ધી નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટની કલમ-૧૩૮ની ખાનગી ફરિયાદ કરેલ હોય અને ગુનો સાબિત થયેલ હોય કેસના સંજોગોને ધ્યાને લેતા પ્રોબેશનનો લાભ મળવાપાત્ર ન હોય

આરોપીને મહત્તમ સજા ન કરતા નીચે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

// આખરી હુકમ //

૧. આ કામના આરોપી રમેશભાઈ કેશુભાઈ વેકરીયા ઉ.વ.પુખ્ત, ઇંદો-વેપાર રહે.ન્યુ ગાંધીનગર સોસાયટી શેરી નં.૪ રાજકોટનાઓને ધી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૮૧ ની કલમ-૧૩૮ મુજબ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાં ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડ, ૧૯૭૩ની કલમ-૨૫૫(૨) અન્વયે તકસીરવાન ઠરાવી ૦૧(એક) વર્ષની સાદી કેદની સજા તથા રૂ.૧૦,૦૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા દસ લાખ પુરા)નું વળતર આ કામના ફરિયાદીને આપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
૨. આરોપીએ આ ગુનામાં જેલમાં સમય ગાળેલ હોય તો તે સમય સજામાં મજરે આપવો.
૩. કચેરીને આદેશ આપવામાં આવે છે કે ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ-૩૬૩ અનુસાર આ હુકમની એક નકલ તાત્કાલિક વિનામૂલ્યે આરોપીને પૂરી પાડવી.

સદરહુ હુકમ આજરોજ તારીખ:૧૪, માહે:જુલાઈ, સને:૨૦૨૬ના રોજ ખુદી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી જાહેર કર્યો.
તારીખ:૧૪/૭/૨૦૨૬.
મુકામ: જેતપુર.

(ઘવલકુમાર મીઠાભાઈ પરમાર)
જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ,
જેતપુર.
UIC-GJ01563.